

A KÖNYVTÁR

Dr. Kokas Károly

Egy kis könyvtártörténet: a múlt 1

- A kezdetek
- pontos adatok nincsenek, de a fő cél:
- közigazgatási iratok, államiratok, levéltári jellegű anyag
- gyűjtése
- megőrzése
- korlátozott használatása

a múlt 2

- Amiről tudunk
- NINIVE -- Assurbanapli
- i.e. 668-626
- agyagtáblák
- (iratok, oklevelek,
- levelek, vallásos
- szövegek)
- őrszó, katalógus

... a papirusztekercsek elhelyezése

Ilyen lehetett egy nagy római könyvtár, a görög Efezoszban

a múlt 7

- Késő középkor
- Egyetemi könyvtárak megjelenése
- Sorbonne 1250 körül
- ajándékozás, csere, másolás, szerzői ajándék
- Bibliotheca Magna: gyakran használt kódexek (láncos könyvek), pultkönyvtár
- Bibliotheca Parva: ritkábban használt könyvek (ezeket kölcsönzik is)

Reneszánsz

- könyvtári tekintetben az antik világ újjászületése
- antik értékek felderítése, mentése
- másolás
- gyűjtőszenvédély megjelenése
- pápák, uralkodók könyvtárai, nagy főúri és főpapi könyvtárak
- (Vaticana, Ambrosiana, Corvina)

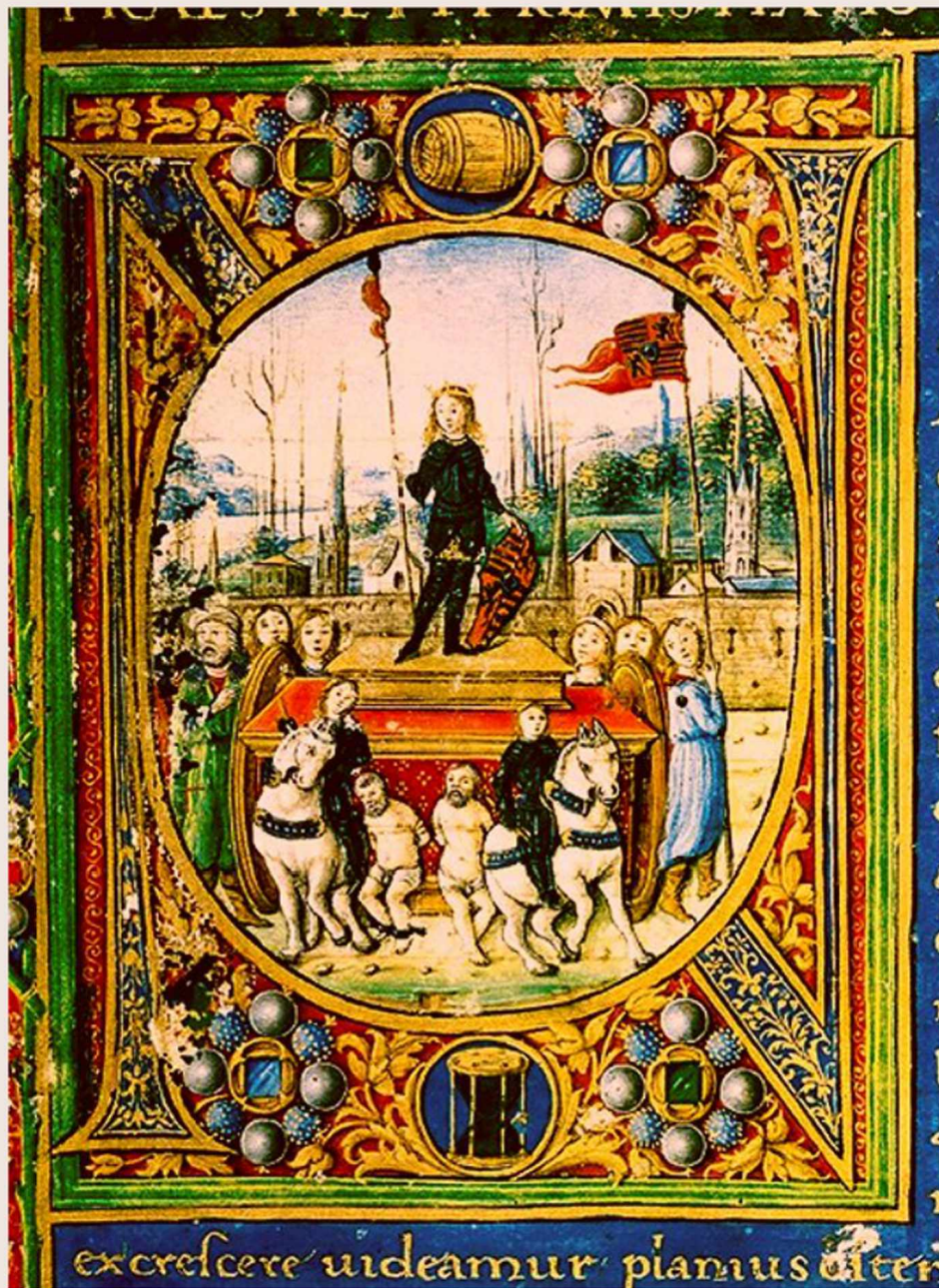
Hazai kitekintés

- Lényegi bekapcsolódás a könyvtártörténetbe a kódexek korában: püspökségek, kolostorok
- A hazai középkori könyvkultúra fénykora:
1401--1526
- káptalani könyvtárak, plébániai könyvtárak
- humanista könyvtárak: Vitéz János, Janus Pannonius

A Corvina-könyvtár

- alapítási éve ismeretlen, de 1464-ben már Itáliában is ismert
- rendszeres és „tervszerű” gyarapítás: Tadeo Ugoletto
- tetőfokán 2000-2500 kötet (főleg kódexek), ma 650 kötet
- filozófia, történelem, filológia, retorika, költészet, csillagászat, orvostudomány, hadtudomány, teológia, földrajz a fő területek

Mátyás Corvinái közül ...

a múlt 9

Reformáció, ellenreformáció

- Könyvtárak pusztulása (háborúk, parasztlázadások)
- Luther: felhívás könyvtárak felállítására
- városi könyvtárak, egyházi könyvtárak fejlődése
- fokozott nyilvánosság
- protestáns fejedelmek könyvtáralapításai
- (Albrecht porosz herceg: Königsberg,
- Julius, Braunschweig hercege: Wolfenbüttel
- Ágost, szász választófejedelem: Drezda stb.)

Az 1455-ös Gutenberg-biblia

Incipit lib. vltim. que nos gmeti dicuntur.
 In principio creauit deus celū. *cap. per.*
 et terram. Terra autem erat inanis et
 vacua: et tenebre erant super faciem abyssi:
 et spiritus dei ferebatur super aquas.
 Dixitq; deus. fiat lux. Et facta est lux.
 Et vidit deus lucem qd esset bona: et
 diuisit lucem a tenebris. appellauitq;
 lucem diem et tenebras noctem. factū
 qd est vespere et mane dies vnus. Dixit
 quoq; deus. fiat firmamentū in me-
 dio aquarū: et diuidat aquas ab a-
 quis. Et fecit deus firmamentū: diui-
 sitq; aquas que erant sub firmamen-
 to ab his que erant super firmamen-
 tum: et factum est ita. Vocauitq; deus
 firmamentū celū: et factum est vespere
 et mane dies secundus. Dixit vero de-
 us. Congregentur aque que sub celo
 sunt in locum vnu. et appareat arida.
 Et factum est ita. Et vocauit deus ari-
 dam terram: congregauitq; aquas
 appellauit maria. Et vidit deus qd es-
 set bonū. et ait. Germinet terra herbā
 virentem et facientem semen: et lignū
 pomiferū faciens fructum iuxta genus
 suū: cuius semen in semetipso sit super
 terram. Et factum est ita. Et produxit
 terra herbam virentem et asserētes se-
 men iuxta genus suū: lignūq; faciens
 fructū et habēs vniūq; semen secundū
 speciem suā. Et vidit deus qd esset bonū:
 et factū ē vespere et mane dies tertius.
 Dixitq; autē deus. fiant luminaria
 in firmamento celi. et diuidat diem ac
 noctē: et sint in signa et tempora. et dies et
 annos: ut luceat in firmamento celi et
 illuminet terrā. Et factū est ita. fecitq;
 deus duo luminaria magna: lumine
 maius ut pelleret diem et lumine min⁹
 ut pelleret noctē: et stellās. et posuit eas in
 firmamento celi ut luceant super terrā: et

pellent diem ac noctē: et diuident lucem
 ac tenebras. Et vidit qd qd esset bonū:
 et factū ē vespere et mane dies quart⁹.
 Dixit etiam deus. Producant aque
 reptile animę virentis et volatile sup
 terram: sub firmamento celi. Et creauitq;
 deus cete grandia. et omne animā vi-
 uentem atq; motabilem quā produxe-
 rant aque in speciem suā: et omne vo-
 latile secundū genus suū. Et vidit de-
 us qd esset bonū: benedixitq; ei dicens.
 Crescite et multiplicamini. et replete a-
 quas maris: auelq; multiplicentur
 super terram. Et factū ē vespere et mane
 dies quintus. Dixit quoq; deus. Pro-
 ducat terra animā virentem in gene-
 re suo:umenta et reptilia. et bestias ter-
 re. secundū speciem suā. factū ē ita. Et
 fecit deus bestias terre iuxta speciem su-
 ā:umenta et omne reptile terre in ge-
 nere suo. Et vidit deus qd esset bonū:
 et ait. faciam⁹ hominē ad ymaginē et
 similitudinē nostrā. et pōsit piscib⁹ maris.
 et volatilib⁹ celi. et bestijs vniūq; terre:
 omīq; reptili qd mouet⁹ in terra. Et crea-
 uit deus hominē ad ymaginē et simi-
 litudinē suā: ad ymaginem dei crea-
 uit illū: masculū et feminā creauit eos.
 Benedixitq; illis deus. et ait. Crescite et
 multiplicamini et replete terram. et
 subigite eam: et dominamini piscibus
 maris. et volatilib⁹ celi: et vniuersis
 animantibus que mouentur sup terrā.
 Dixitq; deus. Ecce dedi vobis omnē
 herbam asserentem semen sup terram.
 et vniūq; ligna que habēt i semetipso
 fructū generis sui: ut sint vobis i esca.
 et cibus astantibus terre. omīq; volucri
 celi et vniuersis q; mouentur in terra. et i
 quibus ē anima virens: ut habeat⁹ ad
 vescendū. Et factū est ita. Viditq; deus
 cuncta que fecerat: et erat valde bona.

THESE THINGS BEING DONE, THE

A barokk: teremkönyvtár

- A katolikusok is alapítanak: pl. bécsi Hofbibliothek
- a „klasszikus” példa: ESCORIAL
65 x 11 x 11 m
- már nem pultok: a falakon polcok,
majd galériás megoldás,
- márványasztalok,
- glóbusok,
- természettudományi eszközök

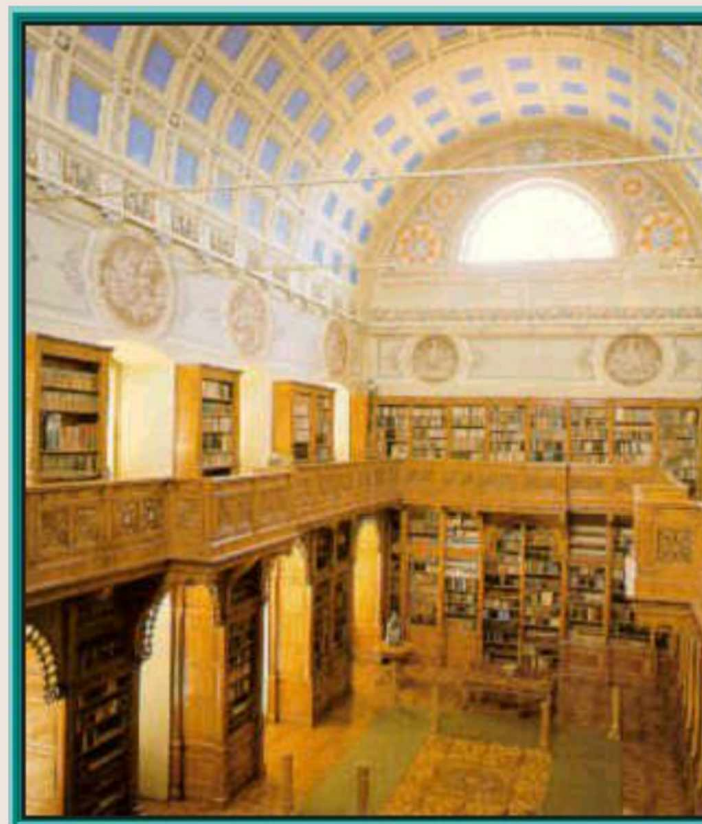

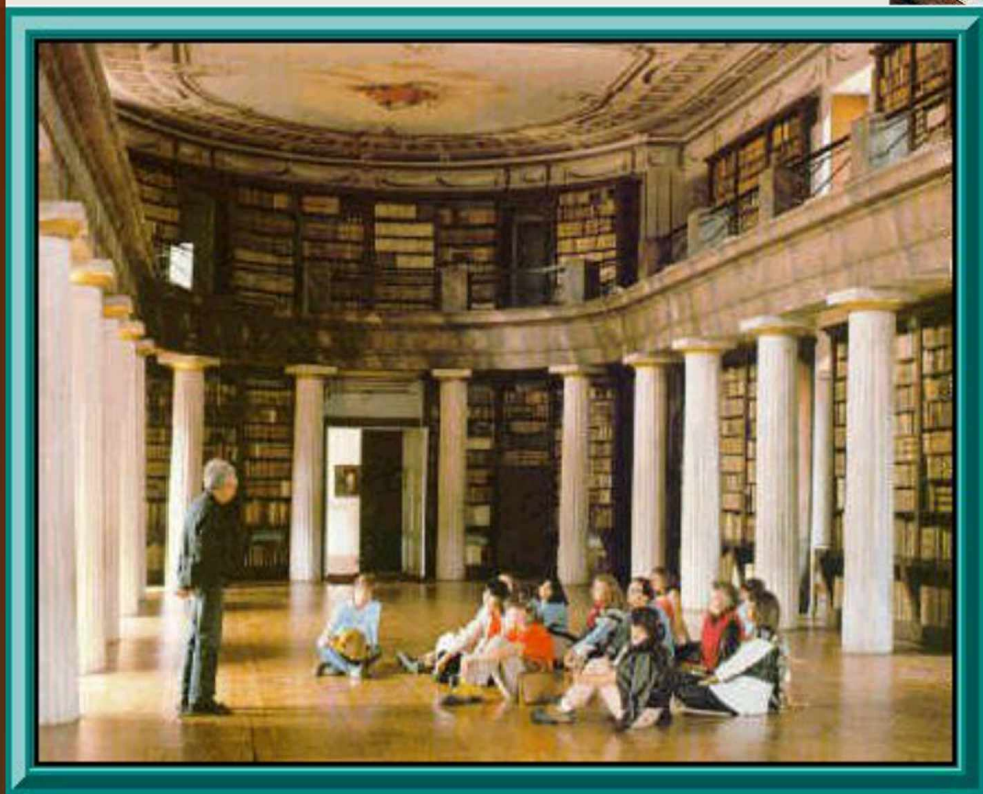

Magyar teremkönyvtárak: Keszthely és Zirc

Magyar teremkönyvtárak: Sárospatak és Pannonhalma

Felvilágosodás

- tudományok osztályozásának szakkönyvtárak kialakulása
- állomány elhelyezése szakrendi: teológia, megjelenése
- az enciklopédikus könyvtárak alkonya
- jogtudomány, természettudomány, művészetek, szépirodalom, történelem
- nemzeti könyvtárak létrejötte
- a mai könyvtári rendszerek körvonalainak kialakulása

a jelen 2

- Könyvtári fejlesztési célok:
- könyvtári beszerzések növelése
- az állomány teljességéhez szabad hozzáférés
- komplex könyvtár (e-dokumentumok, hagyományos dokumentumok)
- inspiráló környezet tanuláshoz, kutatáshoz
- világszínvonalú információs szolgáltatások
- a hallgatók teljességének kiszolgálása
- költség hatékony struktúra

FOBB KÖNYVTARTÍPUSOK 1

Nemzeti könyvtár

- kialakulás: 18. sz. vége, okok:
 - tudományok fejlődése, differenciálódása
 - dokumentumtermés növekedése
 - enciklopédikus könyvtár lehetetlensége
 - polgári nemzetállamok kialakulása
 - nemzeti kultúra fejlesztése
- Fő feladat: az ún. nemzeti tudományok irodalmának gyűjtése, „hungarica”
- Különböző indulások: volt királyi (Bibliothèque Nationale), arisztokrata alapítás (Széchényi), országos törvényhozás (Library of Congress) stb.

OSZK

INTELLIGENT KÖNYVTÁRAK

Nemzeti könyvtárak

A British Library régi olvasóterme

Nemzeti könyvtárak

Az új British Library

Nemzeti könyvtárak

- Az új British Library * olvasótermi részlet

Nemzeti könyvtárak

A "King's Library"
(III. György
könyvtára a BL-ben)

FŐBB KÖNYVTÁRTÍPUSOK 2

Közművelődési könyvtár

- kialakulás: 17. század (Anglia), másutt 18. sz. második fele
- ok: a polgárság igénye: racionális igény az „eladható” tudás, az önművelés, később az „információ” iránt
- Magyarország: önkormányzatok által fenntartott könyvtárak,
- különféle szervek, szervezetek, testületek által fenntartott könyvtárak
- népkönyvtár
- információs könyvtár

Közművelődési könyvtárak

A FSZEK egyik olvasói tere

FŐBB KÖNYVTÁRTÍPUSOK 3

Szakkönyvtárak

- a specializálódás igénye: szűkebb terület, nagyobb mélység

Néhány hazai:

- MTA Könyvtára
- Országgyűlési Könyvtár
- Országos Műszaki Könyvtár és Információs Központ
- stb.

FŐBB KÖNYVTÁRTÍPUSOK 4

Egyetemi könyvtárak

- egyik legrégebbi könyvtártípus (már az ókorban is)
- Iskolai könyvtárak
- általános és középiskolák könyvtárai
- cél: a tantárgyakhoz kapcsolódó ismeretek anyagának biztosítása

